

потреби. Культурно-історичні ресурси є невід'ємною частиною розвитку культурно-пізнавального туризму. Проблема полягає в тому, що для визначення напрямів їх ефективного використання необхідні дослідження та оцінка. Ця проблема особливо актуальна, оскільки залучення туристсько-рекреаційних ресурсів у сферу туристичного бізнесу перешкоджає становленню іміджу країни, регіону за кордоном. Значна увага приділяється питанням розвитку культурно-пізнавального туризму. В основі розрахунків потенціалів туристських ресурсів лежить бальна оцінка, завдяки якій методом інтерполяції будуються картографічні моделі зонування територій. Можна виділити наступні види культурно-історичних ресурсів: театри, музеї, бібліотеки, клуби, палаци культури, пам'ятники (історії, архітектури, археології, монументального мистецтва), біосоціальні ресурси. Окрему групу культурно-історичних ресурсів становлять об'єкти релігійного призначення, які створюють своєрідний «культурний ландшафт». Для того щоб раціонально планувати і використовувати в туристських цілях культурно-історичні ресурси необхідно мати уявлення про їх кількість і їх розташування по містах і адміністративних районах. Одним з факторів туристської привабливості є пам'ятники монументального мистецтва. Даний вид пам'ятників відрізняється рядом ознак, у зв'язку з чим не кожна скульптура може мати таку значимість. Ці дослідження проводяться задля співпраці з відповідними архівами та фондами музеїв. Для вдосконалення процесу надання екскурсійних послуг слід поєднати їх з транспортними та трансферними задля більшої економії часу, коштів та «сил» туристів [1, 22].

ЛІТЕРАТУРА

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик. – Київ, 2001. – 42 с.
2. Колотова Е. В. Рекреаційне ресурсознавство: Посібник / Е. В. Колотова. – М.: РМАТ, 1998. – 160 с.
3. Кузик С. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід / С. Кузик. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 46 с.
4. Культурний, чи пізнавальний, туризм / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://tourlib.net>

Тетяна ЗАВ'ЯЛОВА, Олександр НЕПША, Лариса ПРОХОРОВА
(Мелітополь, Україна)

ТУРИСТСЬКИЙ ПОХІД З УЧНЯМИ ПО ВИВЧЕННЮ ГЕОЛОГІЇ РІДНОГО КРАЮ

Походи дають учням можливість краще засвоїти програмний матеріал з географії, підвищують інтерес до неї, збагачують знання, прищеплюють уміння і вміння дослідницької роботи, розвивають мислення, ініціативу. Походи і екскурсії по рідному краю мають не тільки велике краєзнавче значення, але є однією з форм національно-патріотичного виховання, спрямовану на почуття гордості за свою малу батьківщину, її красу та багатство.

Зважаючи на це ми пропонуємо туристський маршрут, який допоможе учням та вчителю у вивченні геологічної будови, гірських порід, геологоморфологічних процесів району, зв'язку між геологічним середовищем і господарством. А також відпрацювати вміння та навички похідного життя (розбити намет, розпалити багаття, приготувати їжу), перевірити фізичне загартування. У завдання походу входить також і активний відпочинок.

Ми пропонуємо геологічний туристський похід за маршрутом с. Єлизаветівка – с. Долинське (р. Чокрак) – с. Шевченкове – с. Єлисеївка – с. Андріївна – р. Кільтичія – с. Успенівка – р. Буртиччя – с. Малинівка – с. Троїцьке – р. Берда – с. Радивонівка – с. Миколаївка. Маршрут походу протяжністю 95 кілометрів розрахований на 6 – 7 днів.

Маршрут проходить по території Бердянського адміністративного району Запорізької області. В геоморфологічному і морфоструктурному відношенні територія маршруту відноситься до Західноприазовського блоку Українського щита, виражена в рельєфі Приазовського височиною (позитивна морфоструктура). Південна її частина, відноситься до Азовсько-Кубанської западини, є низовиною (негативна морфоструктура) [1, 3].

Приазовська височина має відносно глибоку й густу ерозійну мережу. Глибина долин тут нерідко досягає 70 – 100 м, що свідчить про інтенсивні неотектонічні підняття. Геологічна будова височини складна. Кристалічний фундамент залягає майже повсюдно вище місцевого базису ерозії. На вивітралій поверхні кристалічних порід зі значною тимчасовою перервою незгідно і не повсюдно залягають в основному континентальні піщано-глинисті відклади палеогену та неогену загальною потужністю до 30 м. У північно-західній частині площі в локальних депресіях (Чернігівська, Новомихайлівська та Стульнівська) розвинуті мезозойські (юрські і крейдові) відклади. Практично на всій території поширений покрив четвертинних континентальних відкладів, що беруть участь у будові всіх геоморфологічних елементів рельєфу [1, 2].

В фізико-географічному відношенні маршрут походу насичений цікавими геологічними об'єктами: оголеннями, кар'єрами, пам'ятниками неживої природи. Юні геологи зберуть тут багату колекцію гірських порід і мінералів.

Ділянка с. Єлизаветівка – с. Долинське (р. Чокрак) с. Шевченкове (р. Обитічна) – с. Єлисеївка (протяжність 18 км) характеризується виходами древніх докембрійських порід – гранітів, діоритів, гнейсів (уздовж р. Чокрак. Обитічної). Багата пегматитами. На р. Чокрак вони залягають серед гнейсів і оголюються на всій довжині річки у вигляді великих і дрібних жил. Найбільше скупчення їх в районі с. Єлисеївка, на Зеленій Могили. В районі сіл Долинське і Єлисеївка виявлені родовища слюди – мусковіт.

Далі, між селами Єлисеївкою і Андріївкою (р. Кільтичія), ділянка маршруту представлена рівнинним, ледь горбистим рельєфом, пересічений долинами річок Обитічної і Кільтичії. На вододілах річок юні геологи спостерігатимуть великі блюдце-подібні пониження – поди, де подовгу застоюється весняна вода. Плоскі блюдце-подібні улоговини слугують зазвичай в якості природних лугових угідь і пасовищ, добре виділяються на тлі вже жовтої степової рослинності.

Ділянку за маршрутом с. Андріївка – с. Успенівка – р. Буртиччя – с. Софіївка (протяжність 24 км) рекомендується розбити на два дні, оскільки вона багата на цікаві геологічні об'єкти. У двох кілометрах на північний захід від с. Андріївка знаходиться родовище сірих гранітів. Також тут зустріваються виходи діоритів, пегматитів, а на правому схилі долини річки Кільтиччя поодинокі виходи гнейсів, що містять темно-зелену слюду – вермикуліт. Уздовж річки Кільтиччя, рухаючись в напрямку до с. Успенівка, на всій ділянці маршруту зустрічаються оголення гранітів, гнейсів, пегматитів. На околиці села Успенівка слід повернути на південний схід і вийти в долину річки Буртиччя (протяжність 6 км) і зупинитися на ночівлю. На наступний день провести обстеження річки від місця стоянки до її впадіння в річку Кільтичю поблизу села Софіївка. Дана ділянка річки дуже мальовнича. На берегах її добре спостерігаються корінні геологічні оголення. Далі на південь в деяких місцях річка затиснута між скелястими, високими і обривистими берегами. Тут можна проводити змагання зі скелелазіння. Основні гірські породи: граніт сірий і світло-сірий, кварцовий гнейс, пегматити і мігматити. На право-

му березі р. Буртіччі, в 500 метрах нижче греблі ставка, під невисокими скелями є потічок з джерельною водою. Тут можна розбити табір на ночівлю.

Ділянка с. Софіївка – с. Малинівка – с. Троїцьке. Перехід від р. Буртічча до р. Берда можна здійснити за п'ять ходових годин і заночувати в школі в с. Троїцьке або в польових умовах на південній околиці села на р. Берестова. Маршрут носить характер спостережень і чисто пізнавальну мету.

Найкрасивіший і цікавий відрізок усього маршруту ділянка с. Троїцьке – с. Миколаївка – с. Радивонівка (протяжність 13 км). Він насичений геологічними об'єктами та пам'ятками природи. Поблизу села Троїцьке ведеться видобуток сірого граніту і діоритів. На правому березі річки Берестова зустрічаються численні жили кварцу. У сс. Троїцьке, Радивонівка, Миколаївка відкриті родовища вермикулітових і графітоносних гнейсів.

Між селами Троїцьке і Миколаївкою, на правому березі Берди (недалеко від місця впадіння р. Берестова), розташована гірська гряда з кам'яними розсипами – залишок давньої складчастості. Вона складена з різних форм гірських порід, що утворюють геологічний музей під відкритим небом. А в районі села Троїцьке біля річки Берда знаходиться висока гранітна скеля – реліктовий останець Приазовського кристалічного щита. В околицях села Радивонівка знаходяться геологічні пам'ятки місцевого значення – гранітні скелі «Сова-Пименова», «Кристал» та «Кварцитова» – з найцікавішими формами вивітрювання. Ночівля на річці Берді в районі с. Радивонівка.

На запропонованому маршруті можна не тільки вивчити і описати геологічні оголення на рр. Чокрак, Обитічна, Берда, зібрати геологічні зразки, провести гідрологічні та геоморфологічні дослідження, але і познайомитись з об'єктами природно-заповідного фонду України, навчитись похідному життю та отримати заряд бадьорості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна геологічна карта України масштабу 1:200000, Центральна українська серія, аркуш L-37-VII (Бердянськ). [Пояснювальна записка]. – К.: Державна геологічна служба, КП «Півдеукрагеологія», Приазовська КГП, 2004. – С. 44–46.
2. Північно-Західне Приазов'я: геологія, геоморфологія, геолого-геоморфологічні процеси, геоecологічний стан: [монографія] / Л. М. Даценко, В. В. Молодиченко, О. В. Непша та ін., відп. ред. Л. М. Даценко. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 308 с.
3. Фізична географія Запорізької області: [хрестоматія] / [відп. ред. Л. М. Даценко]. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 200 с.

Роман КОРСАК
(Ужгород, Україна)
Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ
(Дрогобич, Україна)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ТУРИЗМУ

Прикарпаття має серйозну історичну, наукову, культурну базу для розвитку військово-патріотичного туризму. Серед них відзначимо наявність значної чисельності:

1. Військово-історичних пам'яток;
2. Культурних об'єктів;